

Ludwig Wittgenstein: niet twijfelen aan zekerheden

Sybe Terwee

29 mei 2026

- 1 Inleiding
 - De Context
- 2 Kern van Wittgensteins Kritiek
- 3 Taalspel en Methode
 - Conclusie

- Na zijn ontslag als hoogleraar in 1947 filosofeerde Wittgenstein verder.
- In de laatste anderhalf jaar van zijn leven (1949-1951) een uitbarsting van creativiteit.
- Zijn notities uit deze periode zijn nu gebundeld in *Zeker weten*.
- De hoop is dat de chronologische volgorde het verband tussen zijn onderwerpen herstelt.

Moore's 'Common Sense'

- **G.E. Moore** (1873-1958) verdedigt het gezond verstand tegen idealisme.
- Hij stelt dat hij *zeker weet* dat bepaalde dingen waar zijn, zoals:
 - "Er bestaat een levend lichaam, namelijk het mijne."
 - "Ik ben een menselijk wezen."
 - "De aarde bestaat al vele jaren."
- Moore gebruikt deze zekerheden als bewijs voor het bestaan van de buitenwereld.

Moore's 'Bewijs' (1939)

- Moore wijst Kants 'schandaal' af: het gebrek aan bewijs voor de materiële wereld.
- Zijn oplossing: hij steekt zijn handen op en zegt: "Hier is één hand, en hier de ander."
- Dit is voor hem een *absoluut afdoende bewijs*.

Wittgensteins reactie

Moore heeft een belangrijk filosofisch inzicht, maar formuleert het **verkeerd**.

- 1 **Zekerheid is geen kennis:** we kunnen geen redenen geven voor hun waarheid.
- 2 **Ongefundeerd:** Wat is zekerder dan de constatering "dit zijn mijn twee handen"? Sense data bieden geen betere rechtvaardiging.
- 3 **Wederzijdse uitsluiting:**
 - Zekerheden zijn niet twijfelbaar.
 - Kennis is wel betwifelbaar en kan met argumenten worden ondersteund.
- 4 **Collectief bezit:** Zekerheden functioneren binnen een menselijke gemeenschap.
- 5 **Handelen, niet spreken:** Zekerheden worden meestal niet uitgesproken, maar *getoond* in ons handelen.

	Zekerheid	Kennis
Twijfel	Onmogelijk	Mogelijk
Redenen	Geen redenen mogelijk	Wel redenen (argumenten)
Rol	Fundering van ons taalspel	Onderdeel van het taalspel
Uiting	Wordt getoond in handelen	Kan worden uitgesproken

Moore zag geen fundamenteel verschil; Wittgenstein lost de verwarring op.

Taalspel en Levensvorm

- Zekerheden maken deel uit van de **logica** of **grammatica** van een taalspel.
- Ze zijn een collectief bezit en functioneren binnen een menselijke gemeenschap.
- Filosofen zijn de enigen die zich over deze zekerheden verbazen.

De methode van Wittgenstein: Gewone-taalfilosofie door het analyseren van voorbeelden van taalgebruik in het echte leven.

De bijdrage van Wittgenstein

- Hij scheidt scherp tussen *zekerheid* en *kennis*.
- Zekerheden zijn de **fundering** van al ons denken en handelen, maar zelf niet te funderen.
- Ze worden niet bewezen, maar **getoond**.
- Wittgenstein biedt een methode om filosofische verwarring op te lossen.

Bron

Dit is een bewerkte voorpublicatie uit het voorwoord en de aantekeningen van **Sybe Terwee** bij zijn vertaling van *Zeker weten* van Ludwig Wittgenstein, dat op **29 mei 2026** verschijnt bij Boom.